

بررسی جنبه های مفهومی و عملکردی تزئینات در معماری اسلامی ایران (نمونه موردی: مقرنس)

شیرین راستگو^{1*}، مسعود یوسفی تذکر²

1- دانشجوی ارشد معماری دانشگاه آزاد تبریز rastgoo_sh@yahoo.com

2- دکترای معماری و استاد دانشگاه علوم تحقیقات اردبیل

چکیده

بی تردید تزئینات وابسته به معماری اسلامی در ایران، یکی از پدیده های بزرگ هنری این سرزمین و حتی جهان می باشد جلوه ها و نقشینه های آن، که از گوشه و کنار این مرزو بوم قد کشیده است، از چنان جاذبه و افسونی برخوردار است که هرگز نمی توان سهم عظیمش را در فرهنگ و تمدن اسلامی نادیده گرفت. با نگاهی به هنر های سنتی ایران در می یابیم که این آثار هم عملکردی بوده و هم مفهومی (نمادین و الهی). این جنبه های کاربردی و هنری توأم را نمی توان کم اهمیت شمرد و یا خارج از حیطه هنر دانست زیرا این قبیل آثار هنری در عین حال که نیاز های روزمره را مرتفع می ساختند دیدگان و ذوق مخاطبان آن ها را نیز برای درک و فهم زیبایی پرورش می دادند. زیئانات در معماری ایرانی آیینی است از زیبایی الهی که با یک به هم پیوستگی هماهنگ از تناسبات عقلی از طریق الگو هایی هندسی همچون رسمی بندی، کاربرندی و مقرنس و ... منعکس می گردد. در این مقاله سعی شده معرفی کوتاهی بر هنر تزئینی مقرنس در معماری ایران صورت گرفته و نشان داده شود که این نوع تزئین علاوه بر جاذبه ها و رموز مفهومی و نمادین جنبه کاربردی نیز دارد. بررسی و شناخت خاستگاه هنر تزئینی از سویی ما را با اعتقادات، فرهنگ و آداب اجتماعی و مذهبی مردم این سرزمین آشنا نموده و از سوی دیگر زمینه ای جهت به کارگیری آگاهانه و مستمر این آرایه ها در معماری معاصر فراهم می نماید. و ش بررسی در مقاله حاضر، بیشتر به روش توصیفی و تطبیقی بوده و اطلاعات آن به شیوه کتابخانه ای و میدانی صورت گرفته است.

واژه های کلیدی: تزئینات معماری اسلامی، مقرنس، مفهوم و عملکرد

1- مقدمه

هنر اسلامی نیز همچون سایر هنرها، بیشترین نزدیکی را با محتوی و متن دین یافته است. بر اساس گفته های یورگ گروتز در کتاب زیبا شناختی در معماری، در بسیاری از فرهنگ های شرقی ارتباط کاملاً نزدیکی بین انسان و طبیعت وجود داشته و حتی امروز هم به چشم می خورد که انسان دینمدار شرقی در ارتباطی نزدیک با طبیعت بوده و خود را جزئی از آن می داند.